

O‘ZBEK TILINING INTERNET DAVRIDAGI RIVOJLANISH YO‘NALISHLARI.

Hamidova Farangiz

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti O‘zbek tili
va adabiyoti yo‘nalishi talabasi*

Anotatsiya. Bugungi kunda internet hayotimizning ajralmas qismiga aylangan bir davrda o‘zbek tilining rivoji masalasi dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. O‘zbek tili ham bu jarayondan chetda qolmay, yangi imkoniyatlar va muammolarga duch kelmoqda. Ushbu maqolada o‘zbek tilining internetda tutgan o‘rni, muammolari va rivojlanish yo‘nalishlari yoritib beriladi.

Annotation: In today's world, where the internet has become an integral part of our lives, the development of the Uzbek language is one of the most pressing issues. The Uzbek language is not left behind in this process and faces both new opportunities and challenges. This article explores the position of the Uzbek language on the internet, its challenges, and directions for development.

Kalit so‘zlar. Internet, kontent, veb-sayt, ijtimoiy tarmoq, o‘zbek tili, axborot, platformalar, texnologik rivojlanish.

Keywords: Internet, content, website, social network, Uzbek language, information, platforms, technological development.

Kirish. Dunyo bo‘ylab tillarning internetdagi faolligi milliy madaniyat va qadriyatlarning saqlanishi hamda rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatmoqda.

Internetda o‘zbek tilining o‘rni. Internet foydalanuvchilari sonining ortishi bilan o‘zbek tilidagi kontent hajmi ham sezilarli darajada oshmoqda. Bugungi kunda davlat idoralarining aksariyati o‘z faoliyatini o‘zbek tilida olib bormoqda. Rasmiy veb-saytlar va ijtimoiy tarmoqlardagi kontentning ko‘payishi xalqaro maydonda o‘zbek tilining tanilishini ta’minlamoqda. Xususan, Daryo. uz, Gazeta. uz, Kun. uz kabi yirik axborot platformalari millionlab o‘zbek tilida so‘zlashuvchi foydalanuvchilarga xizmat ko‘rsatmoqda.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda, masalan, TikTok, Instagram, va YouTube kabi platformalarda o‘zbek tilidagi kontent yaratuvchilarining faoliyati sezilarli o‘sish ko‘rsatmoqda. Bu jarayon milliy madaniyat va qadriyatlarni dunyo miqyosida targ‘ib qilish imkonini bermoqda.

Texnologik rivojlanish va o‘zbek tili. Texnologik taraqqiyot o‘zbek tilining rivojlanishiga yangi ufqlar ochmoqda. Bugungi kunda Google Translate va Yandeks tarjimon kabi xizmatlar o‘zbek tilini qo‘llab-quvvatlaydi. Shuningdek, o‘zbek tilida nutqni aniqlash va matnni ovozga aylantirish texnologiyalari bo‘yicha dastlabki qadamlar tashlandi.

Ammo bu sohadagi taraqqiyot hali boshlang‘ich bosqichda. Masalan, o‘zbek tilining murakkab grammatik qoidalarini to‘liq tushunadigan sun’iy intellekt tizimlari hali

mavjud emas. Shu sababli, texnologiyalarni rivojlantirishda alohida e'tibor qaratish lozim.

O'zbek tilidagi ijtimoiy tarmoq kontenti. Internet foydalanuvchilarining ko'pchiligi ijtimoiy tarmoqlarda faol. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy tarmoqlardagi o'zbek tilidagi kontentning sifati va mazmuni katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda o'zbek bloger va blogerlar milliy qadriyatlar, madaniyat va ta'limga oid mavzularni yoritib, milliy ruhni saqlashda hissa qo'shmoqda.

Ammo bu sohaga xos muammolar ham yo'q emas. Jumladan, ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilining imlo qoidalariga amal qilinmasligi keng tarqalgan. Bu esa til madaniyatining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Lug'atlar va raqamli ta'lim platformalari. Internetda turli lug'atlar va ta'lim platformalarining rivojlanishi ham o'zbek tilining rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Xususan, Ziyonet Online-maktab, va boshqa platformalar yosh avlodning o'zbek tilida bilim olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Raqamli lug'atlar (masalan, Uzbek Dictionary) va atamalar banklari esa ilm-fan va texnologiya sohasida tilni rivojlantirishga ko'maklashmoqda.

Ammo ilmiy-texnik atamalarni ishlab chiqish va standartlashtirish hali ham dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Ushbu yo'nalishda atamalar bo'yicha yagona me'yoriy tizim yaratish zarur.

Muammolar va rivojlanish yo'nalishlari.

O'zbek tilining internetdagi rivoji ko'plab imkoniyatlarni ochib bergan bo'lsa-da, hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar ham mavjud:

1. Imlo va grammatikaga e'tiborsizlik. Ijtimoiy tarmoqlar va bloglarda ko'plab grammatik xatolar uchraydi, bu esa yosh avlodning til madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

2. Kirill va lotin alifbosi muammolari. Internetda bir vaqtning o'zida ikkita alifbodan foydalanish tartibsizlikka olib kelmoqda. Yagona standartga o'tish va uni targ'ib qilish zarur.

3. Sifatli ilmiy va texnik kontent yetishmasligi. Internetda texnik va ilmiy mavzularda o'zbek tilida kontent deyarli mavjud emas.

Kelajakda rivojlanish uchun takliflar.

O'zbek tilining internetda yanada rivojlanishi uchun quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish zarur:

1. O'zbek tilida sifatli ilmiy, texnik va badiiy kontent yaratish uchun maxsus dasturlar va grantlar tashkil etish.

2. Sun'iy intellekt va mashinaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanib, o'zbek tilini qo'llab-quvvatlovchi yangi dasturlarni ishlab chiqish.

3. Imlo va grammatikaga oid madaniyatni rivojlantirish uchun ta'lim va targ'ibot kampaniyalarini yo'lga qo'yish.

4. Blogerlar va jurnalistlar uchun o'zbek tili madaniyati bo'yicha treninglar tashkil qilish.

Internet davri o'zbek tilining yangi bosqichda rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Ammo bu imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun muammolarni hal qilish,

texnologiyalarni rivojlantirish va til madaniyatiga jiddiy e'tibor qaratish zarur. O'zbek tili nafaqat milliy boylik, balki dunyoda taniladigan tilga aylanishi uchun birgalikda harakat qilishimiz kerak.

Tilni rivojlantirish yo'lida internetni kuchli vositaga aylantira olsak, millatimizning ma'naviy merosi va qadriyatlari yanada mustahkamlanadi.

Internetda o'zbek tilining o'rnini.

O'zbekiston Respublikasi Aholi ro'yxati ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatdagi 90% aholi o'zbek tilini biladi va uni asosiy aloqa vositasi sifatida ishlatadi. Internet foydalanuvchilari soni 30 milliondan oshgani holda, ulkan auditoriya uchun o'zbek tilida xizmat ko'rsatadigan platformalar soni ham ortmoqda.

Misollar: Wikipediada o'zbek tilidagi maqolalar soni 2025 yil boshiga kelib 150 mingdan oshdi. Bu o'zbek tilining xalqaro miqyosdagi ahamiyatini oshiruvchi omillardandir.

Google Translate 2016 yildan boshlab o'zbek tilini qo'llab-quvvatlay boshladi. Bu nafaqat internet foydalanuvchilari uchun qulaylik yaratdi, balki o'zbek tilining xalqaro miqyosdagi mavqeini ko'rsatdi.

Ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tili. Bugungi kunda TikTok, Instagram, va YouTube kabi platformalarda o'zbek tilida yaratilayotgan kontent milliy qadriyatlarni ommalashtirish va yosh avlodga ta'sir qilish vositasiga aylangan.

Misollar: YouTube platformasida Azizbek Abduvaliyev, Firdavs Niyozov, va boshqa ko'plab bloggerlarning videolari o'zbek tilida millionlab ko'rishlarga ega. TikTok va Instagram platformalarida o'zbek tilida qisqa hajmdagi kulguli videolar, motivatsion nutqlar va milliy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi kontent mashhur bo'lmoqda. Ammo ushbu sohada muammo ham mavjud. Ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilining grammatik qoidalariga amal qilinmasligi va yengil-yelpi kontentning ko'payishi til madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbek tili va texnologiya. Texnologik rivojlanish o'zbek tilining raqamli dunyoda o'z o'rnini topishiga imkon yaratmoqda. Lekin texnologiya va sun'iy intellekt sohasida o'zbek tilining to'liq integratsiya qilinishi uchun ko'plab ishlar qilish lozim. Misollar: MyVoice dasturi ovozni matnga aylantirish imkoniyatini beradigan texnologiyalardan biridir. Lekin hozircha u o'zbek tilini qo'llab-quvvatlamaydi. Yandex Tarjimon va Google Translate xizmatlarida o'zbek tilidan boshqa tillarga, ayniqsa ingliz tiliga tarjima qilish imkoniyatlari yaxshilangan. Ammo grammatik tuzilmalar hali mukammal emas.

Raqamli ta'lim va lug'atlar.

O'zbek tilida ta'lim beradigan raqamli platformalarning ko'payishi tilning zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyasini oshiradi.

Misollar: Ziyonet platformasi maktab o'quvchilari uchun o'zbek tilida o'quv resurslarini taqdim etadi.

Elektron lug'atlar, masalan, Glos be va Ling voSoft, o'zbek tilini boshqa tillar bilan qiyoslab o'rganishga yordam beradi.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Kelajakda o'zbek tilini internetda yanada rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish lozim:

1. Sun'iy intellekt texnologiyalari: o'zbek tilida ishlaydigan ovozli yordamchilar va avtomatik tarjimonlarni yaratish.
2. Masalan, o'zbek tilida ishlaydigan ChatGPT kabi virtual yordamchini ishlab chiqish.
3. Ilmiy va texnik kontent yaratish: o'zbek tilida ilmiy maqolalar, bloglar va videolar hajmini oshirish.

O'zbek tilidagi texnologiyaga oid maxsus kurslar va o'quv materiallarini ishlab chiqish.

Til madaniyatini saqlash: ijtimoiy tarmoqlarda grammatik xatolarga qarshi targ'ibot ishlarini olib borish.

Xulosa qilib aytganda O'zbek tilining internet davridagi rivojlanishi uchun mamlakatning texnologik taraqqiyoti va til madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Internet o'zbek tilining xalqaro miqyosda tanilishi va milliy qadriyatlarning saqlanishi uchun samarali platforma hisoblanadi. Shu sababli, ushbu sohadagi muammolarni hal qilish va imkoniyatlardan to'liq foydalanish bizning birgalikdagi vazifamizdir.

Internetning kuchidan foydalanib, o'zbek tilini nafaqat milliy, balki global maydonga olib chiqishimiz mumkin. Bu esa tilimizning umrboqiyiligini ta'minlab, yangi avlod uchun boy madaniy merosni saqlab qoladi.

